

Özel Mülkiyeti Kolektifleştirme Özgürleştirici Bir Eylemdir!

Hüseyin Civan

07.04.2020

İçindekiler

Radikal Deneyimler Zorunluluk Haline Gelmişken...	4
Radikal Bir Yöntem Olarak: Kolektifleştirme	5
Ekonomik Krize Karşı Ne Yapabiliriz?	6
Özel Mülkiyeti Kolektifleştirme Özgürleştirici Bir Eylemdir!	7

Üretim, kooperatifleşme, kolektif farkındalık, doğrudan demokrasi, yeni bir toplumsallık; farklı tarzda bir muhalefetin örülmesi için konuşulması, tartışılması, yazılması gereken başlıklardan. Mevcut toplumsal, siyasi ve ekonomik ilişki biçiminin dışında başka bir ilişki biçimi olamayacağı, kapitalizm dışı bir toplumsal yapılanmanın ütopya olduğu, toplumsal uyumun paylaşma ve dayanışmaya dayandığı bir ilişki biçiminde asla var olamayacağı önyargılarının, pratikleri yaratacak mecralarla, yapılarla, örgütlerle kırılması gerekiyor.

Aslında üretim-tüketim-dağıtım ilişkilerinin, kapitalist amaçlar dışında, toplumsal ve bireysel ihtiyaçlar doğrultusunda yapılandırıldığı; herhangi iktidar mekanizmasının bu yapılandırmayı planlamadığı, merkezi olmayan ve gönüllülük ilkesi doğrultusunda gerçekleşmiş deneyimler aslında her yerde mevcut.

Kapitalistler krize uğramadan, zarar etmeden, daha fazla nasıl sömüreceğinin hesaplarını yapmaya başlamışken bu deneyimler giderek önemli bir hale geliyor. Farklı coğrafyalarda şu an işler halde bulunan anti-kapitalist yapılanmaların, kolektiflerin, kooperatiflerin ve toplulukların daha görünür kılınması, bu deneyimlerin artırılması gerekiyor.

Radikal Deneyimler Zorunluluk Haline Gelmişken...

Ekonomik kriz kendini her geçen gün daha fazla hissettirirken... Bu beylik cümlelerin ne anlama geldiğini yakın zamanki verilerle açıklamaya çalışalım. Gıda bağlamıyla beraber düşünüldüğünde, 15 Ekim Dünya Gıda Günü'nde yapılan bir açıklamada, BM raporuna göre, 821.6 milyon insanın, yani dünya nüfusunun %11'inin açlık çekmekte olduğu belirtilmişti. Aynı raporda, gıda ve beslenmeye -en temel haklardan olduğu halde- erişimin engellendiği ifade edilmişti.

Ekonomik krizin gıdalla ilişkisiyle ilgili bu hatırlatmadan sonra, geri dönelim: Bu durumdan çıkış için ne gibi pratikler sergileyeceğimizi konuşmak gereklidir.

Bu pratikler, bir yandan içinde bulunduğumuz sıkıntılara cevap olurken; öte yandan bir "direniş" inşa etmeye yardımcı olmalıdır. Radikal yöntemleri konuşmaya ve tartışmaya ihtiyaç olduğu kadar bu yöntemleri deneylemeye de ihtiyaç vardır.

Alternatif gıda topluluklarından kooperatiflere varıncaya kadar gıdanın üretimi, tüketimi ve insanlarla buluşturulması için oluşturulan formel ya da informal tüm ağlar olumludur ancak kendi pratiklerimizi oluştururken iktidar kurumlarına aldırılmamak yeterli değildir. Bunların kapasite ve güçlerinin aşındırılması gereklidir. Aksi takdirde, çabalarımız kapitalist değişim mantığı ile çevrelenir, yok sayılır. Sistem tarafından kendi haline bırakılır. Müsamaha gösterilir.

Radikal yöntemler, kapitalizme karşı gerçekçi alternatiflerin geliştirilmesi için yol göstericidir. Bu gerçekçi alternatifler, mevcut gerçekliği yok etmeyi hedefler; eş zamanlı var olmayı değil!

Radikal Bir Yöntem Olarak: Kolektifleştirme

Bu radikal yöntemlerden biri kolektifleştirme (işgal, kolektif ekonomiler oluşturma vb. yöntemler gibi)dir. Mülkiyetçi sisteme ikame üretim-tüketim-dağıtım süreçlerinin toplumsallaşması, özörgütlülüğe dayalı kolektif ekonomilerin kurulması sürecinde etkili bir eylemdir, başlı başına ekonomik kriz ya da kapitalist sistemden kurtuluşun yolu olarak algılanmamalıdır. İddiamız da bu yönlü değildir ve krizin yoğunlaştığı farklı coğrafyalarda harekete dönmüş olan bir yöntemin; “kolektifleştirme”nin tartışmaya açılması önemlidir. Gıda ve kolektifleştirmenin kesiştiği noktada, kriz coğrafyalarında harekete dönmüş olan bir alt başlık olarak “market kolektifleştirmesi”ni tartışmak tam da zamanın gerekliliğidir. Devlet ve kapitalist sistem tarafından “market hırsızlığı”, “yağma”, “talan” diye isimlendirilen bu eylemlerin gerçek ismini koymak politik bir sorumluluktur. Bu eylemin ismi “kolektifleştirme”dir.

Bu meselenin tartışıldığı metinlerde “kamulaştırma” terimine rastlanıldığı gibi “kolektifleştirme”ye de sık rastlanılır. Bu kavramsal farklılaşma, iki düşünsel eğilimin, uzun ve tarihsel bir tartışmasının ve pratiklerinin sonucudur. Bu tartışmayı çok açmadan, kolektifleştirme kavramının kamusal alan-özel alan tartışmalarında, kapitalist ve devletli kapitalist perspektiflerin dışındaki bir perspektifin izdüşümü olduğunu belirtelim.

Kolektifleştirme, üretim-tüketim-dağıtım sürecinin karar mekanizmalarının başka merkezi yapılara bırakılmadan doğrudan bu süreçlerin içerisinde olanların özörgütlülüğüyle belirlenmesini kendine referans alır. Kolektifleştirme, hakim iki büyük endüstri sistemi olan şirket kapitalizmi ve devlet kapitalizmiyle değil kolektivizmle ilgilidir. (Böylelikle yazıdaki kavramın 1928-40 arasında Sovyetler Birliği’nde uygulanan Stalin’in tarım politikasıyla ilgili olmadığını altını çizmiş olalım. Yaygın kanının aksine, kolektifleştirme bu uygulamadan çok önce anarşistlerin ekonomi politikalarında yerini almıştır, I. Enternasyonal’de Marksistlerle yapılan tartışmaların başında gelir.)

Kolektifleştirme, tarihte ezilenlerin sık kullandığı ve meşru yöntemlerden biridir. Toprak ve banka kolektifleştirmelerinden şeker, un, yağ gibi temel ihtiyaç ürünlerinin bulunduğu fabrika ya da satış alanlarında yapılan kolektifleştirmelere varıncaya dek yaygın kullanılan bir yöntemdir. Modern anlamıyla, 19. yüzyıl ortalarında Güney Amerika’da; öncesinde “Çitleme Hareketi”ne karşı, sonrasında endüstriyel sömürüye karşı (örneğin İberya Devrimi’nde) Avrupa’da; 20. yüzyıl başlarında devletli kapitalist biçime karşı farklı bölgelerde (örneğin Ukrayna’daki Mahnovist deneyimde), 1960’larda yine Avrupa’da farklı toplumsal hareketlerde, Asya’da, yaşadığımız topraklarda kullanılmıştır.

Yöntemin yaygın kullanımına ve “normal”liğine yakın zamanlı şöyle bir örnek verelim:

2009’un sonlarından itibaren özellikle Avrupa’da kooperatif ve dayanışma ekonomisiyle ilgilenenlerin efsane gibi konuştuğu bir deneyim yaşandı. 2006-2009 yılları arasında farklı bankalardan yarım milyon euro kolektifleştirildi. Üst üste çekilen ve geri ödenmeyen kredilerle, bugün tüm dünyadaki radikal kooperatiflerin konuştuğu ve model aldığı Cooperativa Integral kuruldu. Buna olanak sağlayan isim Enric Duran’dı. Bankalardan kolektifleştirdikleriyle radikal kooperatif ağları, kendi ekonomilerinde kullanılan para birimleri, bu para birimlerinin kullanıldığı ekonomilerin oluşmasında önyak oldu.

Evet, kolektifleştirme mevcut ekonomiye zarar veren bir uygulamadır. Doğrudan “özel mülkiyet”i hedef alır. Dolayısıyla bu radikal pratik, özel mülkün korunması ile örülü hukuki ve toplumsal kurullarla eleştirilir. Ancak bu kurullar, “Üretiyorsak neden tüketemiyoruz? Neden ihtiyaçlarımızı karşılayamıyoruz?” sorularını hep es geçer.

Ekonomik Krize Karşı Ne Yapabiliriz?

“Krizin yüzü ve adı var. Yemek yiyemeyen birçok aile, birçok insan var.” diyor Juan Gordillo bir röportajında. Kendisi Sevilla’nın Marinaleda Belediye Başkanı. Sevilla ve Cadiz’de birçok market kolektifleştirmesine dahil oluyor Gordillo. Uluslararası siyasi dergilerden birinde doğrudan bu soruluyor ona; “Gerçekten marketlerden çalışıyor musunuz?” Gordillo için, Sevilla ve Cadiz’de yaşayan yüzbinlerce insan gibi, bunun ismi çalmak değil ve bunu konuşmak da o kadar olağan! Juan Gordillo ve Enric Duran gibi örnekleri vermenin amacı, “kahraman Robin Hood’ları” saymak değil tabi ki! Pirinç, şeker, makarna, yağ, süt gibi gıdaların kolektifleştirildiği eylemlerin İberya Yarımadası’ndaki yaygınlığını göstermek. Sevilla örneğinde bunun bir çiftçi hareketi, genel anlamıyla ekonomik olarak sömürülenlerin yarattığı bir hareket olduğunun altını çizmek!

Neden kolektifleştirme bu coğrafyalarda bir harekete dönüşmüş? Kolektifleştirmenin ortalama doksan yıl önceki tarihsel deneyimleriyle beraber, 2010’lu yılların ekonomik krizlerinden en çok etkilenen coğrafyaların başında bu coğrafya geliyor. Sadece bu coğrafya da değil; İtalya, Yunanistan, İrlanda gibi yerlerde de kolektifleştirme bir harekete dönüşmüştür.

İnsanlar yaşamsal ihtiyaçları için gerekli gıdaların teminini bu yollarla sağlarken, kapitalist ilişki biçimine büyük bir sivil itaatsizlik de örgütleniyor. Kapitalist ilişkinin meşru olduğu yanılması yıkılıyor. Güney Amerika’daki eylemlerde sıklıkla karşılaştığımız, “yağma” ve “talan” diye isimlendirilen kolektifleştirmeler, içinde bulunulan ekonomik krizin boyutunu anlamak için önemlidir. 2001’de benzer bir manipülasyona Arjantin Krizi’nde de maruz kalmıştık. Bu süreçte kolektifleştirmeler ve kolektif ekonomik deneyimler aracılığıyla ekonomik krize gereken cevap verilmişti. Şili’de devam eden süreç de benzer bir şekilde ilerliyor.

Özel Mülkiyeti Kolektifleştirme Özgürleştirici Bir Eylemdir!

Kolektifleştirme insanların emeklerini, zamanlarını, başkalarıyla ne kadar etkili bir şekilde değiştirebileceklerine bağlı olarak yemeyi, yaşamayı ve ölmeyi hak ettiği sistemin reddidir. Bireyin hayatının bir saatinin başka bir bireyinkinden 10 lira fazla ya da az olabileceğini ölçen bir sistemin reddidir. İşçilerin kendi emeklerinin ürünlerini, sermaye sahiplerine kar ettirerek geri almak zorunda kaldıkları bir sistemin reddidir.

Kolektifleştirme bir hoşnutsuzluğun ifadesidir. Üreticilerin çekmek zorunda kaldıkları koşullara, düşük ücretlere hoşnutsuzluğun ifadesidir. Şirketlere karşı en etkili protesto etme yöntemidir. Çünkü doğrudan eylem içerir. Şirketlere memnuniyetsizliği göstermenin değil, onlara zarar vermenin yöntemidir.

Her şeyin özel mülkiyet ve “kaynak” haline geldiği ve bunu kabul etmeye zorlandığı bir dünyada, hayatta kalmanın bir yöntemidir. Bizi sürekli bir üretim-tüketim durumuna hapseden sistemin, “özel mülkiyetin kutsallığı” yalanlarından sıyrılmamızın vaktidir. Eğer üretici bizlersek; ürettiğimiz her şeye, ihtiyaçlarımıza karşılıksız erişebilme ve istediğimiz gibi dağıtım hakkına sahibiz. Bu hak, devletin ve mülkiyetçi sistemin yasalarıyla bahşedilen bir hak değil, bu dünyada yaşıyor olmayla, bu ekosistemin parçası olmakla doğal olarak edinilmiş bir haktır.

Özel mülkiyeti kolektifleştirme, özgürleştirici bir eylemdir. 19. yüzyılın sonunda yaşanan ekonomik krize karşı Emma Goldman’ın telkin ettiği gibi: *“Ekmek isteyin, vermezlerse alın!”*. Onun çağrısına kulak verenlere, kolektifleştirmeyi yaşamak için bir zorunluluk olarak gündelik pratiklerinde sergileyenlere, yüzyıl sonra ekonomik krize karşı aynı şiarla *“Vermeyecekler, alacağız”* diyenlere, kolektifleştirenlere selam olsun!

Anarşist Kütüphane

Hüseyin Civan
Özel Mülkiyeti Kolektifleştirme Özgürleştirici Bir Eylemdir!
07.04.2020

Bu yazı Meydan Gazetesi'nin 52. sayısında yayınlanmıştır.

tr.anarchistlibraries.net